

Izvešće o temeljnim pravima 2017. Mišljenja FRA-e

Iako je 2016. na razini EU-a i na nacionalnim razinama bilo različitih napora za jačanje zaštite temeljnih prava, neke su mjere ugrožavale takvu zaštitu. Izvešće agencije FRA za 2017. donosi pregled važnih novih događaja i postignuća u tom području te ističe područja koja još izazivaju zabrinutost. Ova publikacija donosi mišljenja agencije FRA o glavnim događajima u obuhvaćenim tematskim područjima i svoja mišljenja podupire dokazima. Usto daje sažet, ali informativan pregled glavnih izazova na području temeljnih prava, s kojima se suočavaju EU i njegove države članice.

Sadržaj

 Između obećanja i izvršenja: deset godina temeljnih prava u EU-u	2
1. Povelja o temeljnim pravima EU-a i njezina primjena u državama članicama	4
2. Jednakost i nediskriminacija	6
3. Rasizam, ksenofobija i srodna netolerancija	8
4. Integracija Roma	11
5. Azil, vize, migracija, granice i integracija	13
6. Informacijsko društvo, privatnost i zaštita podataka	16
7. Prava djeteta	18
8. Pristup pravosuđu, uključujući i prava žrtava zločina	20
9. Napredak u provođenju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom	22

Između obećanja i izvršenja: deset godina temeljnih prava u EU-u

Deseta godišnjica Agencije Europske unije za temeljna prava (FRA) nudi priliku za osvrt na neke dinamike na kojima se temelje važni vidovi razvoja temeljnih prava u EU-u od 2007. Ako ih promotrimo skupa, vidljivi su dvojaki impulsi. S institucijske strane, EU je izgradio oruđa za bolje promicanje i zaštitu temeljnih prava. Ipak, i dalje postoje veliki nedostaci u provedbi temeljnih prava, a u nekim se područjima i povećavaju. Za rješenje tog problema potrebno je zakone pretvoriti u djelotvorne mjere za osiguranje prava u svakodnevnom životu građana EU-a. Uz priznavanje činjenice da su temeljna prava preduvjet za uspješno donošenje zakona i politike, bilo bi korisno izraditi poslovni plan za ljudska prava, pravima dati ljudsko lice i dosljednije upotrebljavati socijalna i gospodarska prava. Bez čvrsto ugrađenih temeljnih prava koja osiguravaju konkretne koristi, mnogi ljudi, koji žive u EU-u, neće vrijednosti Unije osjećati kao svoje.

Nedavni politički, društveni i gospodarski događaji pokazali su da ono što se često smatralo prirodnim razvojem prema većem poštovanju temeljnih prava može vrlo lako krenuti u suprotnom smjeru. Za tu je regresiju djelomice kriva činjenica da odluke koje su nacionalni zakonodavci i zakonodavci EU-a predstavljali kao napredak na službenoj razini često nisu donosile poboljšanja u ljudskom životu. Temeljna prava za mnoge ostaju apstraktno načelo sadržano u zakonu, a ne niz učinkovitih i praktičnih oruđa koja mogu imati i zaista imaju utjecaj na njihovu svakodnevicu. Na tu uznemirujuću činjenicu Agenciju snažno podsjeća interakcija s osobama čija se prava često krše i čije su percepcije i iskustva dio njezinih opsežnih istraživanja i terenskih projekata.

Osvrnemo li se na rezultate na području temeljnih prava u zadnjem desetljeću, čini se kao da je bilo mnogo različitih događaja, što dovodi do sljedećih zaključaka.

S jedne strane, Europska unija je svoju dugogodišnju predanost ljudskim pravima izvan svojih granica prenije u sklop unutarnje politike za zaštitu i promicanje temeljnih prava u 28 država članica EU-a. Tu promjenu odražavaju dvije ključne prekretnice:

- stupanje na snagu Povelje EU-a o temeljnim pravima i
- osnivanje Agencije za temeljna prava.

Još jedna ključna prekretnica bilo bi pristupanje EU-a Europskoj konvenciji za ljudska prava, kako je propisano Lisabonskim ugovorom.

S druge strane, praktična provedba temeljnih prava i dalje je razlog za veliku zabrinutost. To dodatno pogoršava političko okruženje u kojem dijelovi biračkog tijela i njihovi predstavnici sve više propituju ne samo određena prava već i samo načelo politike temeljene na pravima.

Gledajući unaprijed, EU i države članice trebat će pronaći učinkovite načine za:

- rješavanje nepovjerenja prema javnim institucijama i pretpostavljenih prijetnji koje proizlaze iz, primjerice, imigracije ili globalizacije;
- naglašavanje koristi od temeljnih prava za sve stanovnike EU-a.

Države članice EU-a još nisu potpuno ugradile kulturu Povelje u svoje administrativne, zakonodavne i pravosudne postupke. Također, EU u potpunosti ne iskorištava potencijal svih prava iz Povelje (uključujući socioekonomska prava) ni njihovu funkciju usmjeravanja u svojem djelovanju. EU sustavno ne traži neovisna društvena i pravna mišljenja pri donošenju zakonodavstva. Nadalje, EU još uvijek nije pristupila Konvenciji o ljudskim pravima

(EKLJP), i stoga još uvijek nije nadležnosti Europskog suda za ljudska prava (ESLJP). Štoviše, i dalje postoji jaz u unutarnjoj politici EU-a o temeljnim pravima i njegovoj vanjskoj predanosti ljudskim pravima.

Povezivanje tih dvaju elemenata predstavlja hitan poziv na djelovanje radi uklanjanja jaza između okvira temeljnih prava u načelu i ishoda temeljnih prava u praksi. Svi dionici stoga trebaju obnoviti svoju predanost tomu da temeljna prava rezultiraju stvarnim promjenama u ljudskim životima. Samo će nam obnovljeno djelovanje u tom duhu omogućiti da se 2027. osvrnemo na uspješno desetljeće tijekom kojega su EU i države članice ispunili zajedničke vrijednosti „ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti i vladavine prava te poštovanja ljudskih prava, uključujući prava pripadnika manjina“.

1. Povelja o temeljnim pravima EU-a i njezina primjena u državama članicama

Povelja o temeljnim pravima Europske unije dopunjuje nacionalne dokumente o ljudskim pravima i Europsku konvenciju o ljudskim pravima. Njezin potencijal još nije posve iskorišten jer su upućivanja na Konvenciju na nacionalnim sudovima, u parlamentima i vladama količinski ograničena i često površna. Međutim, postoje primjeri u kojima Povelja osigurava dodanu vrijednost jer se kao dio prava Unije posebno ističe u sudskim odlukama. U međuvremenu državama članicama EU-a i dalje nedostaje politika za promicanje Povelje, iako se čini da raste svijest o potrebi osposobljavanja pravnih stručnjaka za probleme povezane s Poveljom.

Prema sudskoj praksi Suda Europske unije. Povelja o temeljnim pravima EU-a obvezujuća je za države članice EU-a kada djeluju unutar područja primjene prava Unije. Zakonodavstvo Europske unije izravno ili neizravno utječe na živote njezinih stanovnika. Pravo Europske unije relevantno je u većini područja politika. Zbog toga bi Povelja o temeljnim pravima EU-a trebala predstavljati relevantni standard kada suci ili državni službenici u državama članicama izvršavaju svoje svakodnevne zadaće. Međutim, dokazi FRA-e upućuju na to da se sudstvo i upravna tijela koriste Poveljom poprilično ograničeno na nacionalnoj razini. Podizanje svijesti o tome pridonijelo bi češćoj i dosljednijoj primjeni Povelje na nacionalnoj razini.

Mišljenje FRA-e 1.1.

EU i države članice trebale bi potaknuti bolju razmjenu informacija o iskustvima i pristupima među sucima i upravnim tijelima u državama članicama, ali i izvan državnih granica. Pri poticanju razmjene informacija države članice trebale bi na najbolji mogući način iskoristiti dostupna sredstva, primjerice ona dostupna u okviru programa za pravosuđe.

U skladu s člankom 51. (područje primjene) Povelje o temeljnim pravima EU-a, nacionalno zakonodavstvo kojim se provodi pravo Unije mora

biti u skladu s Poveljom. Kao i proteklih godina, uloga Povelje u zakonodavnim procesima na nacionalnoj razini ostala je ograničena 2016. godine. Povelja nije standard koji se jasno i redovito primjenjuje tijekom postupaka ispitivanja zakonitosti ili procjene učinka nadolazećih zakona, dok se nacionalni instrumenti o ljudskim pravima sustavno uključuju u takve postupke. Nadalje, kao i proteklih godina, u brojnim odlukama nacionalnih sudova u kojima je uporabljena Povelja na nju se pozivalo bez argumentiranog obrazloženja o tome zašto je primjenjiva u određenim okolnostima slučaja.

Mišljenje FRA-e 1.2.

Nacionalni sudovi, kao i vlade i/ili parlamenti, mogli bi razmisliti o dosljednijem pregledu članka 51. (područje primjene) da bi se u početnoj fazi procijenilo dovodi li sudski slučaj ili zakonski dokument u pitanje odredbe Povelje o temeljnim pravima EU-a. Razvoj standardiziranih priručnika o praktičnim koracima za provjeru primjenjivosti Povelje, koji za sada postoje u vrlo malom broju država članica, mogao bi pravnim stručnjacima poslužiti kao oruđe za procjenu relevantnosti Povelje u određenom slučaju ili zakonodavnom prijedlogu.

U skladu s člankom 51. Povelje o temeljnim pravima EU-a, države članice EU-a obvezne su poštovati i primjenjivati načela i prava propisana u Povelji, a također su obvezne i promicati primjenu tih načela i prava. U skladu s time, bilo bi za očekivati više politika kojima se promiče Povelja i prava koja su njome zajamčena na nacionalnoj razini. Dok su takve politike malobrojne, čini se da su povećani naponi za pružanje obuke o ljudskim pravima relevantnim stručnim skupinama.

Mišljenje FRA-e 1.3.

Države članice EU-a trebale bi osigurati provjeru usklađenosti odgovarajućih zakonskih dokumenata i politika s Poveljom te povećati napore za osiguranjem da se obveze Povelje učine središnjim pitanjem kad god države djeluju unutar područja primjene prava Unije. To bi moglo obuhvatiti namjensko oblikovanje politika kojima bi se promicala svijest o pravima iz Povelje, kao i ciljne module osposobljavanja u relevantnim nastavnim planovima za nacionalne suce i druge pravosudne djelatnike. Kao što je FRA naglasio proteklih godina, državama članicama preporučuje se uklopiti osposobljavanje o Povelji u širi okvir ljudskih prava, uključujući i Europsku konvenciju o ljudskim pravima i sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava.

2. Jednakost i nediskriminacija

Države članice EU-a nisu postigle sporazum o predloženoj direktivi o jednakom postupanju do kraja 2016. Međutim, nekoliko je država članica i dalje proširivalo zaštitu od diskriminacije obuhvaćanjem različitih okolnosti na više područja života. Razne sudske odluke nacionalnih sudova potvrđuju prava osoba s invaliditetom, a cilj različitih mjera poduzetih na međunarodnoj, europskoj i nacionalnoj razini bio je promicanje jednakosti LGBTI osoba. Međutim, mjere i prijedlozi za zabranu određenih odjevnih predmeta izazvali su rasprave o slobodi vjeroispovijesti i uvjerenja zbog straha koji su prouzročile terorističke prijetnje. Godina je završila porastom svijesti da rješavanje problema diskriminacije na samo jednoj razini ne može obuhvatiti različite načine na koje pojedinci u EU-u doživljavaju diskriminaciju u svakodnevnom životu.

Pregovori o prijedlogu direktive Vijeća o provedbi načela jednakoga postupanja prema osobama bez obzira na vjeroispovijest ili svjetonazor, invaliditet, dob ili spolnu orijentaciju, tj. direktive o jednakom postupanju, ušli su u osmu godinu 2016. Donošenjem te direktive osiguralo bi se da EU i države članice na jednakom temelju osiguraju sveobuhvatni zakonski okvir za borbu protiv diskriminacije iz navedenih razloga. Do kraja godine pregovori nisu doveli do jednoglasnosti u Vijeću EU-a koja je potrebna za donošenje direktive jer su dvije države članice pokazale rezerviranost prema prijedlogu. Stoga je hijerarhija osnova za zaštitu od diskriminacije i dalje važna značajka prava Unije. Člankom 21. (načelo nediskriminacije) Povelje o temeljnim pravima EU-a zabranjuje se diskriminacija na temelju bilo kojeg razloga kao što su spol, rasa, boja kože, etničko ili društveno podrijetlo, genetske osobine, jezik, vjeroispovijest ili uvjerenje, političko ili drugo mišljenje, pripadnost nacionalnoj manjini, imovinski status, rođenje, invaliditet, dob ili spolna orijentacija. Prema članku 19. Ugovora o funkcioniranju Europske unije smatra se da Vijeće može, prema posebnom zakonodavnom postupku i nakon što dobije suglasnost Europskog parlamenta, jednoglasno poduzeti odgovarajuće mjere u borbi protiv diskriminacije na osnovi spola, rasnog ili etničkog podrijetla, vjeroispovijesti ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije.

Mišljenje FRA-e 2.1.

Da bi se u ključnim područjima života zajamčila jednaka zaštita od diskriminacije na temelju vjeroispovijesti ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije na jednakoj osnovi, zakonodavac EU-a trebao bi razmotriti sve moguće načine osiguravanja da se predložena Direktiva o jednakom postupanju donese bez daljnje odgode.

Kao i proteklih godina, 2016. godine države članice EU-a proširile su zaštitu od diskriminacije na dodatne osnove i različita područja života. Na primjer, neke države članice uvele su društveno-gospodarski status osobe ili promjenu spola kao pravno zaštićene osnove u nacionalno zakonodavstvo. Ostale države članice proširile su primjenu zakona protiv diskriminacije na područja kao što su zaštita potrošača, klauzule za umirovljenje uz otpremninu i dob za umirovljenje. Takvim se koracima dodatno doprinosi borbi protiv diskriminacije i promicanju ravnopravnog postupanja u širokom rasponu ključnih područja života.

Mišljenje FRA-e 2.2.

Države članice EU-a trebale bi razmotriti dodavanje osnova za zaštitu od diskriminacije radi proširenja područja primjene nacionalnog zakonodavstva protiv diskriminacije.

U vrijeme povećane napetosti uzrokovane terorističkim prijetnjama u EU-u 2016. godine nacionalni su se sudovi bavili pitanjem kada je prihvatljivo zabraniti određene vrste odjeće. S time povezani slučajevi u tijeku su pred Sudom Europske Unije. U tim je slučajevima otkriveno da se uvođenjem sličnih zabrana otvara put nerazmjernom utjecaju i dovođenju do diskriminacije prema muslimankama koje odluče nositi određene odjevne predmete kao izraz vjerskog identiteta ili uvjerenja. Člankom 10. Povelje EU-a o temeljnim pravima svim se osobama jamči sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti. To pravo obuhvaća slobodu promjene vjeroispovijesti ili uvjerenja te slobodu izražavanja vjeroispovijesti u bogoslužju, poučavanju, prakticiranju i štovanju, samostalno ili u zajednici s drugima. Člankom 21. Povelje EU-a o temeljnim pravima zabranjuje se diskriminacija na temelju vjeroispovijesti ili uvjerenja. Člankom 22. Povelje EU-a o temeljnim pravima nadalje se propisuje da će se u Uniji poštovati kulturna, vjerska i jezična raznolikost.

Mišljenje FRA-e 2.3.

Države članice EU-a trebale bi pridati najveću pozornost zaštiti temeljnih prava i sloboda pri razmatranju bilo kakvih zabrana simbola ili odjeće povezanih s religijom. Svi zakonodavni ili upravni prijedlozi u tu svrhu ne bi smjeli nerazmjerno ograničavati slobodu prakticiranja vjere. U razmatranja takvih zabrana od samog početka treba uklopiti temeljna prava i potrebu za razmjernosti.

U 2016. godini porasla je svijest o nemogućnosti rješavanja problema diskriminacije iz samo jedne perspektive jer se tako ne mogu obuhvatiti različiti načini na koje pojedinci doživljavaju diskriminaciju u svakodnevnom životu. To se očituje i u kontinuiranom trendu povećanja područja primjene zakonodavstva protiv diskriminacije na nacionalnoj razini dodavanjem pravno zaštićenih osnova i/ili područja života u relevantno nacionalno zakonodavstvo. Međutim, EU i njezine države članice i dalje se ne bave izričito višestrukoum diskriminacijom prilikom razvoja zakonskih instrumenata i instrumenata politike. Do kraja 2016. godine samo devet država članica EU-a izričito je obuhvatilo višestruku diskriminaciju u nacionalnom zakonodavstvu. Takav pristup može dovesti do boljeg prepoznavanja načina na koje pojedinci doživljavaju diskriminaciju u svakodnevnom životu i omogućivanju planiranja načina djelovanja kojima bi se uistinu promicala uključenost.

Mišljenje FRA-e 2.4.

EU i države članice trebale bi biti svjesne višestruke i višedimenzionalne diskriminacije pri razvijanju i provedbi zakonskih instrumenata i instrumenata politike u borbi protiv diskriminacije, promicanju ravnopravnog postupanja i poticanju socijalne uključenosti.

3. Rasizam, ksenofobija i srodna netolerancija

Rasističke i ksenofobne reakcije prema izbjeglicama, tražiteljima azila i migrantima bile su učestale diljem Europske unije u 2016. Muslimani su iskusili rastuće neprijateljstvo i netoleranciju, dok su diskriminacija i nesnošljivost prema Romima nastavili utjecati na živote mnogih Roma. Europska komisija utemeljila je skupinu stručnjaka na visokoj razini za suzbijanje rasizma, ksenofobije i drugih oblika netolerancije da bi se poduprli nacionalni naponi u tom području te suzbili zločini iz mržnje i govor mržnje. Države članice EU-a na različite načine nastojale suzbiti zločine iz mržnje, revizijom klasifikacija motivacije iz predrasuda, provedbom kampanja za podizanje svijesti i specijaliziranim osposobljavanjem policijskih službenika i tužitelja. U međuvremenu je Europska komisija nastavila s nadziranjem provedbe Direktive o rasnoj jednakosti. Trajni izazovi uključuju različite prepreke učinkovitosti i nezavisnosti tijela za jednakost, diskriminirajuće etničko profiliranje i nedostatak nacionalnih akcijskih planova za borbu protiv rasizma.

Rasističke i ksenofobične reakcije na dolazak izbjeglica, tražitelja azila i migranata u Europsku uniju, koje su obilježile 2015. godinu, nastavile su se i u 2016. Uključivale su govor mržnje, prijetnje, zločine iz mržnje, čak i ubojstva. Međutim, vrlo mali broj država članica prikupio je konkretne podatke o incidentima usmjerenima na izbjeglice, tražitelje azila i migrante. To je posebno važno za provedbu članka 1. Okvirne odluke o suzbijanju rasizma i ksenofobije, kojim se utvrđuju mjere koje države članice moraju poduzeti da bi kaznile namjerno rasističko i ksenofobično ponašanje. Članak 4. stavak (a) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije obvezuje države potpisnice Konvencije da poticanje na rasnu diskriminaciju, kao i djela nasilja usmjerena protiv bilo koje rase ili skupine osoba, proglašavaju kaznenim djelom kažnjivim zakonom. Sve države članice EU-a potpisnice su Međunarodne konvencije.

Mišljenje FRA-e 3.1.

Države članice EU-a trebale bi osigurati da se svi slučajevi navodnih zločina iz mržnje ili govora mržnje, uključujući one koji su posebno usmjereni na tražitelje azila, izbjeglice i migrante, učinkovito istraže, kazneno gone i osude. To treba učiniti u skladu s primjenjivim nacionalnim odredbama i, gdje je to relevantno, u skladu s odredbama Okvirne odluke EU-a o suzbijanju rasizma i ksenofobije, europskim i međunarodnim obvezama u vezi s ljudskim pravima te relevantnom sudskom praksom Europskog suda za ljudska prava o zločinima iz mržnje i govoru mržnje. Države članice također bi trebale prikupljati detaljnije podatke o incidentima koji su posebno usmjereni na izbjeglice, tražitelje azila i migrante.

Samo nekoliko država članica EU-a izradilo je nacionalne akcijske planove za borbu protiv rasne diskriminacije, rasizma i ksenofobije u 2016. godini, iako bi najveća odgovornost za borbu protiv rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i srodnih oblika nesnošljivosti trebala biti upravo na državama članicama prema Deklaraciji i programu djelovanja Ujedinjenih naroda iz Durbanu, koji proizlaze iz Svjetske konferencije protiv rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i srodnih oblika nesnošljivosti. Provedba takvih planova pružila bi državama članicama EU-a učinkovito sredstvo

za osiguravanje ispunjavanja obveza prema Direktivi o rasnoj jednakosti i Okvirnoj odluci o suzbijanju rasizma i ksenofobije. Skupina visokih predstavnika EU-a za borbu protiv rasizma, ksenofobije i drugih oblika nesnošljivosti, formirana u lipnju 2016., djeluje kao forum za razmjenu praksi za osiguranje uspješne provedbe akcijskih planova u državama članicama.

Mišljenje FRA-e 3.2.

Države članice EU-a trebale bi donijeti posebne nacionalne akcijske planove za borbu protiv rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i s time povezane nesnošljivosti. Po tom bi se pitanju države članice trebale držati temeljitih i praktičnih smjernica o razvoju takvih posebnih planova Ureda visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za ljudska prava. Prema tim smjernicama u akcijskim planovima treba utvrditi ciljeve i mjere, imenovati odgovorna državna tijela, postaviti ciljne datume, uključiti pokazatelje učinka i osigurati mehanizme praćenja i vrednovanja.

Sustavno prikupljeni i raščlanjeni podaci o incidentima diskriminacije na temelju etničkog podrijetla, zločinima iz mržnje i govorima mržnje mogu pridonijeti boljoj primjeni Direktive o rasnoj jednakosti i Okvirne odluke o suzbijanju rasizma i ksenofobije. Takvi podaci također olakšavaju vrednovanje politike i akcijskih planova za sprječavanje i borbu protiv rasizma, ksenofobije i srodne nesnošljivosti. Međutim, dokazi koje je prikupio FRA upućuju na kontinuirane nedostatke u načinima na koje države članice bilježe incidente diskriminacije na temelju etničkog podrijetla i rasističke zločine. Neprijavljeni incidenti ostaju nevidljivi i sprječavaju žrtve u potrazi za pravnom zaštitom. To je posebno relevantno s obzirom na obvezu država članica EU-a da aktivno osiguraju učinkovitu zaštitu žrtava i zajamče im pristup učinkovitoj zaštiti i pravnim lijekovima prema članku 6. Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije. Kroz skupinu visokih predstavnika EU-a za borbu protiv rasizma, ksenofobije i drugih oblika nesnošljivosti FRA nastavlja rad s državama članicama, institucijama Europske

unije i međunarodnim organizacijama na poboljšanje evidentiranja i prikupljanja podataka o zločinima iz mržnje.

Mišljenje FRA-e 3.3.

Države članice EU-a trebale bi na godišnjoj razini sustavno evidentirati, prikupljati i objavljujati usporedive podatke o diskriminaciji na temelju etničke pripadnosti i zločinima iz mržnje da bi za te pojave razvile učinkovite pravne i političke odgovore utemeljene na dokazima. Prikupljeni podatci trebali bi uključivati različite motivacije uzrokovane predrasudama i druge značajke, kao što su mjesto incidenta i anonimne informacije o žrtvama i počiniteljima. Sve podatke trebalo bi prikupiti u skladu s nacionalnim zakonskim okvirom i zakonima EU-a za zaštitu podataka.

Prema dokazima iz 2016. godine brojna tijela za promicanje jednakosti suočila su se sa smanjenjem proračuna i osoblja ili zakonskim izmjenama mandata, što je moglo utjecati na učinkovitost njihova rada. Prema članku 13. stavku 1. Direktive o rasnoj jednakosti od svih se država članica EU-a zahtijeva određivanje jednog tijela ili više njih za promicanje jednakog postupanja prema svim osobama, bez diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla. Međutim, Direktiva sadržava samo minimalne standarde nadležnosti tijela za promicanje jednakosti. U kontekstu zaštite podataka pravo EU-a izričito se odnosi na nezavisnost i definira što je za nju potrebno. Općom uredbom o zaštiti podataka, donesenom 2016., poziva se na „ljudske, tehničke i financijske resurse, prostorije i infrastrukturu“ za tijela za zaštitu podataka.

FRA Opinion 3.4

Države članice EU-a trebale bi dodijeliti tijelima za promicanje jednakosti ljudske, tehničke i financijske resurse te prostorije i infrastrukturu koji su im potrebni za učinkovito i nezavisno ispunjavanje funkcija i provođenje ovlasti unutar zakonskog mandata.

Pripadnici skupina etničkih manjina i dalje se suočavaju s diskriminacijskim etničkim profiliranjem od strane policije u 2016. zbog povećane napetosti uzrokovane terorističkim napadima u državama članicama EU-a. Ta je praksa u suprotnosti s načelima Međunarodne konvencije o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije, člankom 14. (zabrana diskriminacije) Europske konvencije o ljudskim pravima, relevantnom sudskom praksom Europskog suda za ljudska prava, kao i primarnim i sekundarnim pravom Unije. Osposobljavanje i interno praćenje mogli bi pomoći u otkrivanju nerazmjernog nadzora etničkih manjina i dovesti do poduzimanja korektivnih mjera relevantnih nadležnih tijela.

Mišljenje FRA-e 3.5.

Države članice EU-a trebale bi stati na kraj diskriminacijskim oblicima etničkog profiliranja. To se može postignuti sustavnim osposobljavanjem policijskih službenika o zakonima protiv diskriminacije, kao i omogućivanjem boljeg razumijevanja nesvjesnih predrasuda i propitivanjem stereotipa i predrasuda. Takvo bi osposobljavanje također mogla pomoći u podizanju svijesti o posljedicama diskriminacije i načinima na koje se može povećati povjerenje javnosti u policiju. Osim toga, države članice EU-a trebale bi razmotriti evidentiranje ovlasti pri zauzimanju i pretraživanju te posebno u evidentiranju etničkog podrijetla zaustavljenih osoba u skladu s nacionalnim zakonskim okvirom i zakonima EU-a za zaštitu podataka.

4. Integracija Roma

Unatoč ambicioznim ciljevima nacionalnih strategija integracije Roma i znatnih doprinosa fondova EU-a, bilo je malo vidljivog napretka u 2016. Tijekom prošle godine podatci o zapošljavanju, obrazovanju, stanovanju i zdravlju Roma pokazuju da je glede provedbe okvira EU-a za nacionalne strategije integracije Roma napredak bio spor. Diskriminacija i nesnošljivost prema Romima ne jenjavaju, a stvarna segregacija u stanovanju i obrazovanju utječe na mnoge Rome. Predloženi europski stup socijalnih prava mogao bi dati nov poticaj naporima za integraciju Roma ako uključi izričite reference na pravo na nediskriminaciju koje se jamči člankom 21. Povelje EU-a o temeljnim pravima.

Tijekom 2016. godine Romi diljem Europske unije i dalje su se suočavali s diskriminacijom, segregacijom i socijalnom isključenosti. Ograničeni napredak u provedbi nacionalnih strategija za integraciju Roma upućuje na potrebu za detaljnim preispitivanjem predloženih i planiranih intervencija. Također postoji potreba za promicanjem aktivnog i znatnog sudjelovanja Roma, posebno na lokalnoj razini. Da bi integracija Roma na lokalnoj razini uspjela, iznimno je važno aktivno sudionništvo više dionika, uključujući lokalne vlasti, civilno društvo i predstavnike svih sektora lokalnog stanovništva. Sudjelovanje na nacionalnoj razini treba prenijeti u uključenost Roma na lokalnoj razini i u lokalnu vlast kako bi se na terenu polučili opipljivi rezultati koji se mogu pratiti.

Mišljenje FRA-e 4.1.

Države članice EU-a trebale bi razmotriti svoje nacionalne strategije za integraciju Roma (ili skup integriranih mjera politike) da bi se osiguralo osnaživanje Roma za aktivno sudjelovanje u postupku uključivanja. Države članice trebale bi izričito odrediti i provesti posebne mjere za promicanje aktivnog i znatnog sudjelovanja te angažiranosti Roma, posebno na lokalnoj razini.

Rezultati druge faze FRA-ina istraživanja Europske unije o manjinama i diskriminaciji (EU-MIDIS II) pokazuju da se 2016. nad Romima i dalje provodila diskriminacija zbog njihovog etničkog podrijetla. Suočavaju se sa socijalnom isključenosti i marginalizacijom, što je dodatno pogoršano siromaštvom, te su žrtve zločina iz mržnje. Većina Roma koji žive u Europskoj uniji još uvijek ne

uživaju prava na nediskriminaciju, što im je priznato u članku 21. Povelje o temeljnim pravima EU-a, Direktivi o rasnoj jednakosti i ostalim europskim i međunarodnim instrumentima o ljudskim pravima. Iako Direktiva o rasnoj jednakosti zakonom zabranjuje diskriminaciju na temelju etničkog podrijetla i Okvirna odluka o suzbijanju rasizma i ksenofobije EU-a zahtijeva kaznene sankcije, takve pravne mjere samostalno nisu dovoljne za rješavanje pitanja diskriminacije Roma. Moraju se kombinirati s politikama aktivnog uključivanja radi odgovora na rasnu nejednakost i siromaštvo koje Romi često doživljavaju.

Mišljenje FRA-e 4.2.

Države članice EU-a trebale bi osigurati učinkovitu provedbu Direktive o rasnoj jednakosti i Okvirne odluke o suzbijanju rasizma i ksenofobije u borbi protiv još postojeće diskriminacije Roma i netrpeljivosti prema njima. U svojim nacionalnim strategijama za integraciju Roma trebale bi donijeti izričite mjere politike za rješavanje netrpeljivosti ili skup integriranih mjera politike.

Rezultati FRA-ina drugog Istraživanja Europske unije o manjinama i diskriminaciji (EU-MIDIS II) pokazuju da je zapošljavanje područje u kojem diskriminacija Roma potiče niz drugih problema glede prihoda, obrazovanja i uvjeta stanovanja. Cijela kućanstva, a ne samo nezaposleni, snose negativne posljedice nezaposlenosti. Romska djeca i Romkinje predstavljaju posebno ranjive skupine čija su prava u opasnosti.

Mišljenje FRA-e 4.3.

EU bi trebala razmotriti uključivanje integracije Roma u kontekst predloženoga europskog stupa socijalnih prava. Stupom bi se trebale predvidjeti posebne odredbe koje se odnose na rizik od strukturne diskriminacije, na primjer, jačanjem odredbi o jednakom postupanju na radnome mjestu i osiguravanjem učinkovitog ostvarivanja vlastitih prava za marginalizirane skupine.

Praćenje napretka integracije Roma zahtijeva konkretne podatke o poduzetim mjerama, kao i o postupcima i njihovim ishodima. Treba poduzeti više da bi se osigurala dostupnost prikupljanja podrobnih podataka i konkretnog praćenja integracije Roma. Posebno izvješće Europskoga revizorskog suda o inicijativama politike i financijskoj potpori za integraciju Roma to je samo potvrdilo. Utvrđeno je da nedostatak sveobuhvatnih i podrobnih podataka ostaje problem ne samo za projekte nego i za

oblikovanje politika na razini EU-a i nacionalnoj razini. Međutim, oruđa koji omogućuju konkretno praćenje postoje i relevantni dionici mogu ih uporabiti.

Mišljenje FRA-e 4.4.

Države članice EU-a trebale bi, u skladu s nacionalnim zakonskim okvirima, zakonima EU-a za zaštitu podataka te aktivnim i smislenim angažmanom romskih zajednica, prikupljati anonimne podatke razvrstane po etničkom identitetu, čime bi se omogućila procjena nacionalnih strategija za integraciju Roma i politika za uključivanje Roma. Eurostat bi mogao uključiti relevantna pitanja u velika istraživanja, kao što su istraživanje o radnoj snazi i statistika Europske unije o prihodima i životnim uvjetima, čime bi se prihvatile preporuke Europskoga revizorskog suda. Osim toga, države članice trebaju razvijati ili upotrebljavati postojeća oruđa za praćenje nacionalnih strategija za integraciju Roma za procjenu utjecaja mjera za integraciju Roma.

5. Azil, vize, migracija, granice i integracija

Više od 5 000 osoba izgubilo je život prilikom prelaska mora na putu u Europu tijekom 2016., iako je broj nezakonitih dolazaka preko mora pao za više od 60 % od 2015., što dovodi do brojke od 350 000 u 2016. Predložene su promjene širokog opsega za europski sustav azila te je pojačan napor za povećanje učinkovitosti politike povratka. Pravni načini za ostvarivanje sigurnosti u Europi i dalje su neostvarivi za većinu migranata jer nova ograničenja za spajanje obitelji u nekim državama članicama EU-a umanjuju ionako male pomake ostvarene humanitarnim prihvatom. Sustavi informacijskih tehnologija poboljšani su radi uspješnijeg suzbijanja nezakonite migracije i bolje reakcije na prijetnje teškog kriminala. U međuvremenu integracija znatnog broja osoba kojima je dodijeljena međunarodna zaštita pokazala se kao izazov, uključujući i u obrazovnom kontekstu.

Institucije i države članice EU-a u 2016. godini uložile su znatan napor u razvoj dodatnih informacijskih sustava za upravljanje migracijama i unutarnje sigurnosne svrhe. Izmijenjeni su postojeći sustavi i predloženi su novi sustavi. Plan za budućnost je učiniti takve sustave „međuoperativnima“, čime bi se nadležnim vlastima omogućio istodobni pristup višestrukim sustavima. Predstojeća objava FRA-e o međuoperativnosti informacijskih sustava EU-a baviti će se povezanim pitanjima temeljnih prava. U mnogim primjerima učinak informacijskih sustava na temeljna prava nije neposredno vidljiv. Posljedice pohrane neispravnih osobnih podataka mogu na pojedinca utjecati tek godinama poslije, na primjer pri prijavi za vizu ili dozvolu boravka. Članak 8. (zaštita osobnih podataka) Povelje o temeljnim pravima EU-a i posebice načelo ograničenja svrhe (tj. korištenje podacima samo u svrhu za koju su prikupljeni) središnji je standard pri razvoju tehničkih rješenja za poboljšanje međuoperativnosti između informacijskih sustava. Stoga svi koraci za poboljšanje postojećih informacijskih sustava i stvaranje novih trebaju biti podložni sveobuhvatnoj procjeni utjecaja na temeljna prava.

Mišljenje FRA-e 5.1.

EU i države članice trebaju osigurati da se informacijski sustavi za upravljanje migracijama osmisle tako da službenici koji obrađuju podatke u njima mogu podacima pristupiti samo u skladu sa svojim radnim profilima. Službenici bi trebali imati pristup samo podacima relevantnima za određene zadaće koje obavljaju u određenom trenutku i trebali bi biti u potpunosti svjesni kojim bazama podataka pristupaju. Budući da međuoperativnost podrazumijeva jednostavniji pristup većoj količini podataka, uključujući i biometrijske podatke, države članice trebale bi razviti standarde za kvalitetu i administrativne postupke kojima će se osigurati točnost podataka i ograničiti rizici neovlaštenog dijeljenja podataka s trećim stranama ili državama. Nadalje, trebale bi uvesti posebne mjere zaštite kojima bi se jamčilo da međuoperativnost neće uzrokovati štetne posljedice za prava posebno ranjivih osoba, kao što su podnositelji zahtjeva za međunarodnu zaštitu ili djeca, ili diskriminacijsko profiliranje.

Člankom 6. Povelje o temeljnim pravima EU-a, kao i sekundarnim pravom EU-a u područjima azila i vraćanja, od država članica zahtijeva se da u svakom pojedinom slučaju ispituju održivost blažih mjera prije nego što pribjegu lišavanju slobode. Do kraja 2016. godine sve države članice EU-a predvidjele su alternativna rješenja za pritvor u svojim nacionalnim zakonima, iako samo za određene kategorije u nekim primjerima. Međutim, uključivanje alternativnih rješenja za pritvor u nacionalno zakonodavstvo samo po sebi ne jamči njihovu primjenu. U praksi se malokad primjenjuju alternativna rješenja.

Mišljenje FRA-e 5.2.

Države članice EU-a trebale bi od nadležnih vlasti zatražiti da u svakom pojedinom primjeru ispituju može li se legitimni cilj postignuti manje prisilnim mjerama prije određivanja pritvora. Ako to nije tako, vlasti bi trebale ponuditi razloge u činjeničnom i pravnom obliku.

Pravni putovi za postizanje sigurnosti i dalje nisu dostižni za većinu izbjeglica. Postignut je određeni napredak u preseljenjima u 2016. godini, ali ga je umanjio korak natrag u vezi sa spajanjem obitelji, kada je nekoliko država članica EU-a uvelo ograničenja u nacionalnim zakonima. Sve radnje koje poduzimaju države članice kada djeluju u području primjene prava EU-a moraju poštovati prava i načela Povelje o temeljnim pravima EU-a koja u članku 7. propisuje pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života. U slučajevima izbjeglica i osoba kojima je dodijeljena supsidijarna zaštita, općenito se može pretpostaviti da nepremostive prepreke sprječavaju njihove obitelji da žive u matičnoj zemlji i da uspostavljanje obiteljskog života u tranzitnoj zemlji obično nije opcija.

Mišljenje FRA-e 5.3.

Države članice EU-a trebale bi razmotriti uporabu kombinacije programa povezanih s izbjeglicama i programa mobilnosti koji su bolje prilagođeni izbjeglicama za promicanje zakonitih putova prema Europskoj uniji. U tom kontekstu trebale bi se suzdržati od donošenja zakona koji bi doveli do ometanja, sprečavanja ili znatnog odgađanja spajanja obitelji osoba koje su dobile međunarodnu zaštitu.

Europska unija mogla bi razmotriti reguliranje pitanja spajanja obitelji nositelja statusa supsidijarne zaštite da bi se riješio problem različitih pristupa za koje se odlučuju države članice.

Poštovanje prava na obrazovanje svakoga djeteta u trajnom kretanju migrantskih i izbjegličkih obitelji u EU-u glavna je odgovornost država članica EU-a. Člankom 14. Povelje o temeljnim pravima EU-a i člankom 28. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta jamči se pravo na obrazovanje svakom djetetu, uključujući djecu migrante i izbjeglice. Osiguravanje prava na obrazovanje za svu djecu neće donijeti korist samo djeci već i društvima u kojima će živjeti. Ističe se činjenica da je ulaganje u ljudska prava važno i korisno za gospodarstvo, kao i za cijelo društvo. U 2016. većina država članica pružala je jezičnu potporu i nastojala je integrirati djecu izbjeglice i migrante u redovitu nastavu, omogućiti im socijalizaciju s drugom djecom te ulagati u dugoročnu i održivu društvenu koheziju. Međutim, razina odvojenog školovanja ostala je previsoka.

Mišljenje FRA-e 5.4.

Države članice EU-a trebale bi osigurati učinkovitu potporu djeci migrantima i izbjeglicama kroz jezičnu, socijalnu i psihološku potporu na temelju individualnih procjena njihovih potreba. To bi ih pripremlilo na pohađanje škole i uspješnu integraciju u obrazovanje i lokalne zajednice. Trebaju postojati politike i mjere za izbjegavanje odvojenog školovanja i segregacije te da bi se djeci migrantima i izbjeglicama omogućio pristup redovitoj nastavi i općemu obrazovnom sustavu.

Dokazi FRA-e upućuju na to da je u 2016. većina država članica EU-a povećala napore za uvođenje djece migranata i izbjeglica u obrazovni sustav i za njihovo uključivanje. Međutim, u vrlo malom broju primjera i dalje postoje djeca migranti i izbjeglice koja ne pohađaju školu, a neke lokalne zajednice i roditelji lokalne djece negativno ili čak nasilno reagiraju na njihovo školovanje skupa s drugom djecom. Izrazi nesnošljivosti i mržnje prema djeci migrantima i izbjeglicama i njihovim obiteljima koji uzrokuju lišavanje prava djece na obrazovanje krše europske i nacionalne zakone protiv diskriminacije i mržnje. Rješavanjem problema roditelja može se poduprijeti integracija i promicati sudjelovanje migranata i izbjeglica u lokalnim zajednicama.

Mišljenje FRA-e 5.5.

Države članice EU-a trebale bi se na odgovarajući način baviti diskriminirajućim ili nasilnim reakcijama na školovanje djece migranata i izbjeglica kako kroz provedbu zakona, tako i kroz promicanje međusobnog razumijevanja i socijalne kohezije. Trebale bi primijeniti pozitivne mjere za borbu protiv predrasuda i pomoći u iskorjenjivanju neutemeljenih razloga za brigu. Nadalje, vlade država članica trebale bi provoditi zakone i pravila protiv diskriminacije i zločina iz mržnje na svim osnovama koji su na snazi u svim državama članicama EU-a, što uključuje etničko podrijetlo, rasu i religiju.

Uključivanje roditelja djece i cijelih obitelji u školski život i podupiranje njihovih nastojanja da se uključe glavni je dio procesa obrazovanja i integracije. Trećina država članica EU-a daje mjere za potporu i poticanje roditelja i obitelji djece migranata

i izbjeglica njihovim uključivanjem u obrazovni proces putem informiranja, posredovanja i jezične potpore. Takve mjere mogu poboljšati uspjeh djece u školi, njihovu integraciju te integraciju njihovih obitelji u obrazovanje i lokalne zajednice, kao i potaknuti bolje odnose u zajednicama. Europska mreža za integraciju, čiji je status nadograđen kroz akcijski plan Europske komisije o integraciji, pokrenut u lipnju 2016., predstavlja odgovarajući okvir i prostor za razmjenu najboljih praksi i rješenja koja mogu pomoći državama članicama u ispunjavanju njihovih obveza u vezi s ljudskim pravima i uspješnom ulaganju u kohezivna i uključiva društva.

Mišljenje FRA-e 5.6.

Države članice EU-a trebale bi razmjenjivati dobre prakse i iskustva u integraciji kroz obrazovanje, promicanje sudjelovanja roditelja i obitelji u školskom životu djece te ostvarivanje prava na obrazovanje za svu djecu.

6. Informacijsko društvo, privatnost i zaštita podataka

Teroristički napadi u Bruxellesu, Nici i Berlinu 2016. dodatno su potaknuli rasprave o načinima učinkovite borbe protiv terorizma u skladu s vladavinom prava. U tom pogledu poduzeti su brojni koraci na razini EU-a i pojedinih država. Oni uključuju nacionalne reforme mjera nadzora, savjetovanje o šifriranju i donošenje Direktive o evidenciji podataka o putnicima. U međuvremenu se donošenje Opće uredbe o zaštiti podataka i Direktive o zaštiti podataka za policijski i kaznenopravni sektor (Direktiva o policiji) pokazalo kao ključan korak prema suvremenijem i učinkovitijem režimu zaštite podataka. Europska unija u 2016. nije predložila revidirane zakone kao odgovor Suda Europske unije na prijašnje poništenje Direktive o zadržavanju podataka, ali nova sudska praksa Suda Europske unije dodatno je pojasnila da zadržavanje podataka može biti u skladu sa zahtjevima temeljnih prava.

Dokazi FRA-e, koji se temelje na istraživanju zaštite temeljnih prava u kontekstu velikog nadzora provedenoga na zahtjev Europskog parlamenta, pokazuju da je niz država članica EU-a reformirao svoje zakonske okvire koji se odnose na prikupljanje obavještajnih podataka tijekom cijele godine. Te promjene donesene su zbog vala terorističkih napada, poboljšale su ovlasti i tehnološki kapaciteti nadležnih vlasti, a mogu utjecati na povećanje nametljivih ovlasti s mogućim implikacijama za temeljna prava na privatnost i zaštitu osobnih podataka. Sud Europske unije i Europski sud za ljudska prava daju osnovne smjernice o tome kako najbolje zaštititi ta prava. Zakonske mjere zaštite uključuju materijalna i postupovna jamstva o nužnosti i razmjernosti mjere, neovisni nadzor i jamstvo učinkovitih mehanizama pravnog lijeka te pravila o pružanju dokaza o tome je li pojedinac pod nadzorom. Sveobuhvatne konzultacije mogu pomoći u nastojanju da reforme obavještajnih zakona omoguće učinkovitije, legitimnije funkcioniranje službi te steknu potporu građana.

Mišljenje FRA-e 6.1.

Države članice EU-a trebale bi organizirati široku javnu raspravu s cijelim nizom dionika, osigurati transparentnost zakonodavnog procesa i uključiti relevantne međunarodne i europske standarde i mjere zaštite pri uvođenju reformi u zakonodavstvo o nadzoru.

Šifriranje je možda najdostupnija metoda povećanja privatnosti. To je priznana metoda za osiguravanje sigurne obrade podataka u Općoj uredbi o zaštiti

podataka i Direktivi o elektroničkoj privatnosti. Međutim, zaštita koju daje također se rabi u nezakonite i kriminalne svrhe. Širenje usluga koje omogućuju šifriranje od jednog kraja do drugoga (*end-to-end encryption*) dodatno povećava napetost između osiguravanja privatnosti i borbe protiv kriminala jer same po sebi sprječavaju ili otežavaju pristup šifriranim podacima tijelima za provedbu zakona. Da bi se prevladao taj izazov, neke države članice počele su razmatrati ili su već donijele zakone kojima se zahtijeva da pružatelji usluga imaju ugrađenu šifriranu zaštitu koja na zahtjev službama za provedbu zakona i tajnim službama omogućuje pristup šifriranim podacima. Kao što su mnogi opazili, takav ugrađeni program za ulazak u sustav može smanjiti opću učinkovitost šifriranja jer ga može otkriti i iskoristiti svatko tko je dovoljno tehnički stručan. Takva izloženost mogla bi biti u suprotnosti s onime što zahtijeva zaštita podataka i može neselektivno utjecati na sigurnost komunikacija i pohranjenih podataka država, poduzeća i pojedinaca.

Mišljenje FRA-e 6.2.

Države članice EU-a trebale bi osigurati da mjere za prevladavanje izazova šifriranja budu razmjerne zakonitom cilju borbe protiv kriminala i da neopravdano ne ometaju prava na privatni život i zaštitu podataka.

Općom uredbom o zaštiti podataka, koja će se primjenjivati od 2018. godine, utvrđuju se poboljšani standardi za postizanje učinkovite i odgovarajuće zaštite osobnih podataka. Tijela za zaštitu podataka

tada će imati još važniju ulogu u zaštiti prava na zaštitu podataka. Svaki novi pravni akt u području zaštite podataka morat će poštovati poboljšane standarde propisane tom uredbom. Na primjer, 2016. godine Europska unija donijela je odluku o adekvatnosti u svrhu međunarodnog prijenosa podataka: sustav zaštite privatnosti između EU-a i SAD-a. U toj odluci izričito se navodi da će Europska komisija redovito procjenjivati jesu li uvjeti za adekvatnost još uvijek zajamčeni. Ako takva procjena ne bude uvjerljiva nakon stupanja na snagu Opće uredbe o zaštiti podataka, prema odluci Komisija može donijeti provedbeni akt kojim će se obustaviti sustav zaštite privatnosti. Nadalje, 2016. godine Europska unija donijela je svoj prvi zakon o sigurnosti na internetu, Direktivu o mrežnoj i informacijskoj sigurnosti. Komisija je u kontekstu Strategije jedinstvenoga digitalnog tržišta početkom 2017. predložila Uredbu o elektroničkoj privatnosti kojom će se zamijeniti Direktiva o elektroničkoj privatnosti.

Mišljenje FRA-e 6.3.

Države članice EU-a trebale bi prenijeti Direktivu o mrežnoj i informacijskoj sigurnosti u svoje nacionalne zakonske okvire tako da se u obzir uzmu članak 8. Povelje o temeljnim pravima EU-a i načela koja su propisana Općom uredbom o zaštiti podataka. Države članice i poduzeća također bi trebali postupati u skladu s tim standardima pri obradi ili prijenosu osobnih podataka na temelju sustava zaštite privatnosti između EU-a i SAD-a.

Dok su događanja 2014. bila usmjerena na pitanje treba li podatke čuvati ili ne, 2015. je u državama članicama EU-a postalo jasno da je čuvanje podataka najučinkovitija mjera za osiguravanje zaštite nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti i za borbu protiv teških kaznenih djela. U 2016. godini ostvaren je ograničeni napredak po tom pitanju. Iako Europska unija nije predložila izmjenu zakonodavstva kao odgovor na poništenje Direktive o zadržavanju podataka dvije godine prije, Sud Europske unije razvio je vlastitu sudsku praksu o nužnim mjerama zaštite temeljnih prava za zadržavanje podataka pružatelja telekomunikacijskih usluga.

Mišljenje FRA-e 6.4.

Države članice EU-a trebale bi izbjegavati opće i neselektivno zadržavanje podataka pružatelja telekomunikacijskih usluga u svojim nacionalnim okvirima za zadržavanje podataka. Nacionalno pravo treba uključivati stroge provjere razmjernosti, kao i odgovarajuće postupovne mjere zaštite da bi se učinkovito zajamčila prava na privatnost i zaštitu osobnih podataka.

Odbor Europskog parlamenta za građanske slobode, pravosuđe i unutarnje poslove (LIBE) u travnju 2013. odbio je prijedlog direktive o evidenciji podataka o putnicima EU-a zbog pitanja o razmjernosti i nužnosti, nedostatku mjera zaštite podataka i transparentnosti prema putnicima. Isticanjem potrebe za borbom protiv terorizma i ozbiljnog kriminala, zakonodavna tijela EU-a 2016. godine postigla su sporazum o izmijenjenoj direktivi o evidenciji podataka o putnicima EU-a i donijela njezin sadržaj. Države članice morat će prenijeti smjernice direktive u nacionalno pravo do svibnja 2018. godine. Doneseni tekst sadrži poboljšane mjere zaštite, kao što je FRA predložio u svojem mišljenju iz 2011. o sustavu prikupljanja podataka za evidenciju podataka o putnicima EU-a. One uključuju poboljšane zahtjeve, pristupačnost i razmjernost, kao i daljnje mjere zaštite podataka. Postoje, međutim, aspekti zaštite temeljnih prava koje Direktiva ne obuhvaća.

Mišljenje FRA-e 6.5.

Države članice EU-a trebale bi poboljšati mjere za zaštitu podataka radi osiguravanja najviših standarda temeljnih prava. To se također odnosi na prenošenje Direktive o evidenciji podataka o putnicima EU-a. S obzirom na nedavne sudske prakse Suda Europske unije, mjere zaštite trebale bi se posebno odnositi na opravdanje za zadržavanje evidencije podataka o putnicima, učinkovite pravne lijekove i neovisni nadzor.

7. Prava djeteta

Gotovo je 27 % djece u EU-u izloženo opasnosti od siromaštva ili socijalne isključenosti. Iako je to mali pomak u usporedbi s prijašnjim godinama, ciljevi za EU 2020. i dalje su nedostižni. Novi europski stup socijalnih prava mogao bi imati važnu ulogu u rješavanju problema siromaštva djece. Očekuje se da će se donošenjem direktive o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičena ili optužena za kazneno djelo poboljšati sustavi maloljetničkog pravosuđa i dati daljnja jamstva djeci koja su u sukobu sa zakonom. U međuvremenu tisuće djece koja su migranti i tražitelji azila te putuju sama ili sa svojim obiteljima nastavilo je dolaziti u Europu u 2016. Unatoč naporima država članica EU-a, pružanje skrbi i zaštite toj djeci i dalje je veliki izazov. Nedostatci u uvjetima prihvata i dalje postoje: postupovna jamstva nisu dosljedno provođena, udomiteljska skrb ima ograničenu ulogu, a sustavi skrbištva često ne uspijevaju ispuniti svoju svrhu. Takvo je stanje pokazalo važnost zamjene istekloga akcijskog plana EU-a za maloljetnike bez pratnje novim planom za djecu migrante.

Udjel djece koja žive u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti u EU-u i dalje je visok, gotovo 27 % što je prosjek EU-a, a taj je broj još veći u nekim državama članicama i među određenim skupinama, kao što su romska djeca ili djeca migrantskog podrijetla. Cilj Europe za 2020. za smanjenje siromaštva još uvijek je daleko od ostvarenja. Člankom 24. Povelje o temeljnim pravima EU-a zahtijeva se da „(d)jeca imaju pravo na zaštitu i brigu koja je potrebna za njihovu dobrobit“. Unatoč tome, institucije i države članice EU-a ne stavljaju dovoljan naglasak na siromaštvo djece i socijalnu isključenost u europskom semestru. Europska unija pokrenula je brojne inicijative koje bi mogle ojačati zakonodavne, političke i financijske mjere država članica, uključujući preporuku Europske komisije iz 2013. „Ulaganje u djecu: kako nadvladati zamku deprivacije“, Program potpore strukturnim reformama 2017.-2020. i donošenje europskog stupa socijalnih prava usmjerenih na djecu.

Mišljenje FRA-e 7.1.

EU bi se trebao više posvetiti sveobuhvatnom rješavanju problema siromaštva djece i socijalne isključenosti u europskom semestru, kao i u nadolazećim inicijativama poput europskog stupa socijalnih prava, te bi trebao bolje iskoristiti preporuku Europske komisije iz 2013. To bi moglo uključivati usmjeravanje pozornosti na europski semestar u državama članicama EU-a u kojima su stope siromaštva djece ostale visoke i nepromijenjene posljednjih godina.

Države članice EU-a mogle bi, uz potporu Europske komisije, analizirati i preuzeti, kada je to prikladno, čimbenike uspjeha u pravu te gospodarskoj i socijalnoj politici od država članica koje su posljednjih godina uspjele poboljšati stanje djece i njihovih obitelji.

Direktiva o postupovnim jamstvima za djecu osumnjičenu ili optuženu u kaznenim postupcima važan je korak u tome važnom i često spornom području pravosuđa. Postojeća istraživanja, kao i sudska praksa Europskog suda za ljudska prava i nacionalnih sudova, naglašavaju potrebu za posebnim mjerama zaštite djece u sukobu sa zakonom. Istraživanje FRA-e o djeci i pravosuđu pokazuje da je pravni okvir za zaštitu djece obično na snazi, no praktična provedba takvog zakonodavstva i dalje je problematična, uglavnom zbog nedostatka praktičnih oruđa, smjernica ili osposobljavanja za stručnjake.

Mišljenje FRA-e 7.2.

Države članice EU-a trebale bi poduzeti nacionalnu reviziju radi identifikacije postojeće prakse i prepreka, nedostataka ili slabosti u svojim pravosudnim sustavima za maloljetnike. Plan djelovanja trebao bi slijediti tu nacionalnu reviziju radi definicije mjera politike i potrebnih resursa za potpunu provedbu Direktive o postupovnim jamstvima za djecu osumnjičenu ili optuženu u kaznenim postupcima. To bi moglo uključivati osposobljavanje dionika u pravosuđu ili razvoj praktičnih smjernica za pojedinačne procjene i za informiranje djece na način prilagođen njihovoj dobi.

Djeca migranti i djeca koja traže azil i dalje dolaze u Europu u 2016. godini, sami ili sa svojim obiteljima. Dokazi koje je prikupila FRA pokazuju da, unatoč naporima država članica, postoje jasne slabosti u sustavu prihvata djece bez pratnje, kao što su nedostatak specijaliziranih objekata te prenapučeni ili neprimjereni objekti za prvi prihvati i tranzit. Smještanje djece bez pratnje u udomiteljske obitelji i dalje je opcija kojoj se ne pribjegava često. Dokazi upućuju na to da je pružanje odgovarajućih uvjeta prihvata ključno za sprječavanje trgovine i iskorištavanja djece ili nestanka djece. Europska komisija predstavila je niz prijedloga za reformu zajedničkoga europskog sustava azila, dok Akcijski plan za maloljetnike bez pratnje za razdoblje 2011.–2014. nije obnovljen.

Mišljenje FRA-e 7.3.

Europska unija trebala bi razviti akcijski plan EU-a o djeci u migraciji, uključujući djecu bez pratnje, postaviti jasne političke prioritete i mjere za dopunu inicijativa država članica EU-a.

Države članice EU-a trebale bi ojačati svoje sustave za zaštitu djece primjenom nacionalnih standarda o zamjenskoj skrbi za djecu koja traže azil i djecu useljenika, s naglaskom na kvalitetu skrbi. To bi trebalo uključivati, kao što je propisano u Direktivi o uvjetima prihvata, smještaj s udomiteljskim obiteljima za djecu bez pratnje. Nadalje, države članice trebale bi izdvojiti dovoljno resursa za općinske službe koje daju potporu djeci bez pratnje.

Prema dokazima koje je prikupila FRA, dodjeljivanje skrbnika za svako dijete bez pratnje i dalje ostaje izazov. Glavna pitanja povezana su s dugotrajnim postupcima imenovanja i rokovima, poteškoćama u zapošljavanju kvalificiranih skrbnika, velikim brojem djece dodijeljene svakom skrbniku te nedostatkom neovisnosti i jamstva nepristranosti ustanova za skrb u nekim državama članicama EU-a. Prijedlog Europske komisije za preispitivanje Direktive o uvjetima prihvata uključuje poboljšanja sustava skrbništva za djecu bez pratnje. Prijedlogom se zahtijeva imenovanje skrbnika koji su odgovorni za brigu o najboljim interesima djeteta u svim aspektima djetetova života, ne samo za njihovo pravno zastupanje. Nasuprot tome, u prijedlozima za izmijenjenu Dublinsku uredbu i Direktivu o postupcima azila zahtijeva se samo imenovanje „zakonskog zastupnika“, ne i „skrbnika“.

Mišljenje FRA-e 7.4.

Zakonodavci EU-a trebaju predložiti koherentan koncept sustava skrbništva s jasnom ulogom u zaštiti najboljeg interesa djece bez pratnje u svim vidovima njihovog života.

Države članice EU-a trebale bi osigurati veću ulogu sustava zaštite djece i tijela nadležnih za skrbništvo u postupcima azila i migracija koji uključuju djecu. Države članice trebale bi razviti ili ojačati svoje sustave skrbništva i dodijeliti im potrebne resurse. Trebale bi osigurati brzo imenovanje dovoljnog broja kvalificiranih i neovisnih skrbnika za svu djecu bez pratnje. Naposljetku, mogle bi razmotriti obećavajuće prakse i postojeća istraživanja i priručnike kao što je zajednički Priručnik o skrbništvu nad djecom kojoj je uskraćena roditeljska skrb Europske komisije i FRA-e radi potpore tom procesu.

8. Pristup pravosuđu, uključujući i prava žrtava zločina

EU i drugi međunarodni dionici nastojali su tijekom godine riješiti različite izazove u područjima vladavine prava i pravosuđa. Nekoliko je država članica EU-a ojačalo prava osoba osumnjičenih ili optuženih za kazneno djelo kao rezultat prenošenja povezanoga sekundarnog prava EU-a u vlastite zakone, a EU je donijela nove direktive kojima se uvode dodatne zaštitne mjere. Mnoge države članice poduzele su korake za poboljšanje praktične primjene Direktive o pravima žrtava radi ostvarenja učinkovite promjene za žrtve zločina, uključujući u kontekstu usluga potpore. Istanbulsku su konvenciju 2016. zadnje potpisale tri države članice EU-a, Bugarska, Češka i Latvija, čime je potvrđeno da sve države članice EU-a prihvaćaju Konvenciju kao izvor definicija europskih normi za zaštitu ljudskih prava u području nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. U međuvremenu konvencija i dalje potiče različite zakonodavne inicijative na razini država članica.

EU i drugi međunarodni dionici i u 2016. nastavili su se baviti rješavanjem postojećih izazova na području pravosuđa, a posebice vladavine prava. Vladavina prava sastavni je dio i preduvjet za zaštitu svih vrijednosti navedenih u članku 2. Ugovora o Europskoj uniji (UEU). Događanja koja impliciraju vladavinu prava i temeljna prava u Poljskoj potaknula su Europsku komisiju na to da prvi put provede procjenu stanja u nekoj državi članici na temelju svojega okvira vladavine prava. Tako je nastalo službeno mišljenje nakon kojega su slijedile preporuke o načinu na koji bi se zemlja trebala baviti uočenim problemima s vladavinom prava. Nakon što je poljska vlada odbila te preporuke, Europska komisija izdala je dopunske preporuke, pri čemu je uzela u obzir najnovije događaje u Poljskoj.

Mišljenje FRA-e 8.1.

Svi relevantni dionici na nacionalnoj razini, uključujući vlade, parlamente i pravosudna tijela, trebaju pojačati svoje napore da bi poduprli i ojačali vladavinu prava. Svi oni imaju odgovornost za rješavanje pitanja vladavine prava i imaju važnu ulogu u sprečavanju narušavanja vladavine prava. EU i međunarodni dionici potiču se na jačanje napora u razvoju objektivnih usporednih kriterija (poput pokazatelja) i kontekstualnih procjena. Poljska bi trebala razmotriti savjete europskih i međunarodnih mehanizama za praćenje ljudskih prava, uključujući i preporuke Komisije izdane u sklopu okvirnog postupka za vladavinu prava.

Mnoge države članice Europske unije predložile su izmjene zakona nakon rokova za prenošenje tih direktiva da bi se ispunili zahtjevi Direktiva 2010/64/EU i 2012/13/EU o pravu na prevođenje i tumačenje te na informacije u kaznenom postupku. Države članice također su donijele nove zakone kojima bi se prenijela Direktiva 2013/48/EU o pravu na pristup odvjetniku. Međutim, dokazi FRA-e iz 2016. pokazuju da zemlje članice EU-a još uvijek moraju raditi na tim direktivama, osobito u donošenju mjera politike, poput konkretnih smjernica i osposobljavanja o zaštiti prava osumnjičenih i optuženih osoba. Postoji također neiskorišteni potencijal za razmjenu znanja, dobre prakse i iskustva povezanih s navedenima trima direktivama. Takve razmjene mogu pridonijeti izgradnji sustava pravde Europske unije koji djeluje sinergijski i poštuje temeljna prava.

Mišljenje FRA-e 8.2.

Države članice EU-a u tijesnoj suradnji s Europskom komisijom i drugim tijelima EU-a trebaju nastaviti s naporima da bi osigurale pravilno odražavanje postupovnih prava u kaznenim postupcima u nacionalnom pravnom poretku i njihovu učinkovitu provedbu u cijeloj Europskoj uniji. Takve mjere mogu uključivati pružanje ciljnih i praktičnih usmjerenja i osposobljavanja dionicima kaznenog pravosuđa, kao i povećanje mogućnosti komunikacije između tih dionika.

Mnoge države članice EU-a u 2016. godini usredotočile su se na ispunjavanje obveza iz Direktive o pravima žrtava, kao što je dopiranje do više žrtava te jačanje kapaciteta i financiranja službi za pružanje potpore žrtvama, uključujući specijalizirane službe za posebno ranjive žrtve kao što su djeca. Uočen je značajan pozitivan trend pri kojemu je više od jedne četvrtine država članica povećalo sredstva za potporu žrtvama, što je dovelo do širenja i poboljšanja usluga. Usprkos napretku, u nekim državama članicama EU-a ostao je jasan jaz. Riječ je o nedostatku općih službi za potporu žrtvama, što znači da ne mogu sve žrtve kaznenih djela diljem EU-a imati pristup potpori koja bi mogla biti ključna za ispunjavanje njihovih prava.

Mišljenje FRA-e 8.3.

Države članice EU-a trebale bi riješiti nedostatke u osiguravanju općih službi za potporu žrtvama. Važno je osnažiti žrtve kaznenih djela i omogućiti im učinkovito uživanje njihovih prava u skladu s minimalnim standardima utvrđenima u Direktivi o pravima žrtava. To bi trebalo uključivati jačanje kapaciteta i financiranje sveobuhvatnih usluga potpore za žrtve koje bi sve žrtve kaznenih djela mogle dobiti besplatno. U skladu s Direktivom, države članice EU-a trebale bi također ojačati specijalizirane službe za ranjive žrtve, kao što su djeca i žrtve zločina iz mržnje.

Posljednje tri države članice EU-a (Bugarska, Češka i Latvija) 2016. godine potpisale su Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad

ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija). Istodobno u drugoj državi članici (Poljska) iznesene su izjave o mogućem odbacivanju preuzetih obveza iz konvencije. Kada je riječ o određivanju europskih standarda za zaštitu žena od nasilja, Istanbulska konvencija najvažnija je referentna točka. Člankom 52. o hitnim nalogima za udaljavanje obvezuju se potpisnice osigurati da nadležna tijela imaju ovlast narediti počinitelju nasilja u obitelji da napusti mjesto stanovanja žrtve. To je u skladu s Direktivom o pravima žrtava koja zahtijeva od zemalja članica EU-a osiguravanje zaštite žrtava od ponovne viktimizacije. Međutim, do danas samo je polovica država članica EU-a donijela zakonodavstvo kojim se provodi ta mogućnost u skladu s Istanbulskom konvencijom. Osim toga, u državama članicama koje imaju relevantne zakone nedostaju procjene o njihovoj učinkovitosti.

Mišljenje FRA-e 8.4.

Sve zemlje članice EU trebale bi razmotriti ratifikaciju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija) i njezinu provedbu. Da bi se osigurala neposredna i pouzdana zaštita žrtava nasilja u obitelji od ponovne viktimizacije, u skladu s člankom 52. Istanbulske konvencije države članice EU-a trebale bi donijeti i učinkovito provoditi zakonske odredbe kojima bi se omogućilo policiji da naredi počinitelju nasilja u obitelji da napusti mjesto stanovanja žrtve i ostane na sigurnoj udaljenosti od žrtve. Države članice EU-a koje imaju takve zakone trebaju ispitati njihovu stvarnu učinkovitost na terenu.

9. Napredak u provođenju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom

Deset godina nakon što je Opća skupština Ujedinjenih naroda (UN) usvojila Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, Konvencija i dalje potiče važne pravne i političke promjene u EU-u i državama članicama. Kako se pozornost postupno prebacuje s prvog vala reformi povezanih s Konvencijom na ostvareni napredak u konsolidaciji, preporuke revizije i mehanizmi pritužbi na međunarodnoj, europskoj i nacionalnoj razini sve su važniji u prepoznavanju postojećih nedostataka u provedbi. Okviri nadzora uspostavljeni člankom 33. stavkom 2. Konvencije mogu biti ključno sredstvo za pokretanje naknadnog praćenja tih preporuka, osobito onih koje proizlaze iz revizija odbora Konvencije, ali zahtijevaju neovisnost, resurse i snažnu pravnu osnovu za učinkovitu provedbu takvih zadaća.

Nakon preispitivanja napretka EU-a u provedbi Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom iz 2015. godine, institucije EU-a poduzele su niz zakonodavnih i političkih mjera da bi se pratile neke od preporuka odbora Konvencije, pri čemu se naglašava predanost Unije ispunjavanju svojih obveza prema Konvenciji. Opsežne preporuke odbora predstavljaju nacrt za pravno i političko djelovanje diljem područja nadležnosti EU-a i relevantne su za sve institucije, agencije i tijela EU-a.

Mišljenje FRA-e 9.1.

Europska unija trebala bi postaviti pozitivan primjer osiguravanjem brze provedbe preporuka odbora Konvencije o pravima osoba s invaliditetom za daljnju potpunu provedbu Konvencije. To će zahtijevati tijesnu suradnju između institucija, tijela i agencija EU-a, koje koordinira Europska komisija kao središnjica za provedbu Konvencije, kao i između država članica i organizacija osoba s invaliditetom. Modalitete te suradnje treba utvrditi u transverzalnoj strategiji za provedbu Konvencije, prema preporukama odbora Konvencije.

Radnje za provedbu Konvencije pomogle su u provedbi širokih zakonskih i političkih reformi diljem EU-a u 2016. godini, od pristupačnosti do uključivog obrazovanja, političkog sudjelovanja i neovisnog življenja. Ipak, neke inicijative na razini EU-a i država članica nisu potpuno uključile pristup invaliditetu koji se temelji na ljudskim pravima prema zahtjevima Konvencije ili im nedostaju jasne provedbene smjernice potrebne za njihovu učinkovitost.

Mišljenje FRA-e 9.2.

EU i njezine države članice trebaju pojačati napore za ugrađivanje standarda Konvencije o pravima osoba s invaliditetom u svoje pravne i političke okvire da bi se osiguralo potpuno odražavanje pristupa invaliditetu koji se temelji na pravima, kako je utvrđeno u Konvenciji, u pravu i oblikovanju politika. To bi moglo uključivati sveobuhvatni pregled zakonskih propisa za usklađenost s Konvencijom. Smjernice za provedbu trebale bi sadržavati jasne ciljeve i vremenske okvire te odrediti dionike odgovorne za reforme.

Projekti europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF), dogovoreni 2016., pokazuju da će u mnogim područjima inicijative za provedbu Konvencije u državama članicama EU-a imati koristi od financijske potpore ESIF-a. *Ex ante* uvjeti, odnosno uvjeti koji moraju biti ispunjeni prije nego što se sredstva mogu potrošiti, mogu pomoći u osiguravanju sredstava koja doprinose daljnjoj provedbi Konvencije. Budući da se projekti koje financira ESIF počinju uvoditi, nadzorni odbori na nacionalnoj razini imat će sve važniju ulogu u osiguravanju da fondovi udovoljavaju zahtjevima Konvencije.

Mišljenje FRA-e 9.3.

EU i države članice trebale bi poduzeti brze korake za osiguravanje temeljite primjene ex ante uvjeta povezanih s pravima osoba s invaliditetom da bi se maksimalno iskoristio potencijal europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF) u podupiranju provedbe Konvencije o pravima osoba s invaliditetom. Da bi se omogućilo učinkovito praćenje financiranja i njegova ishoda, EU i države članice također bi trebale poduzeti korake za odgovarajuće i prikladno prikupljanje podataka o uporabi ESIF-a.

Dokazi koje je FRA prikupio u 2016. godini pokazuju važnu ulogu koju pravosudni i nepravosudni mehanizmi za prigovore mogu imati u prepoznavanju nedostataka u provedbi Konvencije i pojašnjavanju područja primjene zahtjeva Konvencije. Nekoliko slučajeva koji se odnose na nediskriminaciju u zapošljavanju služe za isticanje komplementarnosti i međusobne relevantnosti standarda na razini UN-a, EU-a i pojedinih država.

Mišljenje FRA-e 9.4.

EU i države članice trebale bi poduzeti korake za povećanje svijesti o Konvenciji među relevantnim pravosudnim i nepravosudnim mehanizmima za prigovore radi dodatnog unapređenja njihove važne uloge u osiguravanju provedbe Konvencije o pravima osoba s invaliditetom. To bi moglo uključivati razvoj modula osposobljavanja i uspostavljanje modaliteta za razmjenu nacionalnih iskustava i praksi.

Do kraja 2016. godine samo Irska nije ratificirala Konvencija iako su glavne reforme koje otvaraju put ratifikaciji sada na snazi. Osim toga, pet država članica i EU nisu ratificirale Fakultativni protokol uz Konvenciju, koji pojedincima omogućuje podnošenje žalbi odboru Konvencije, a odboru omogućuje pokretanje povjerljive istrage po primitku „pouzdanih obavijesti da država potpisnica ozbiljno i sustavno krši prava“ iz te Konvencije (članak 6.).

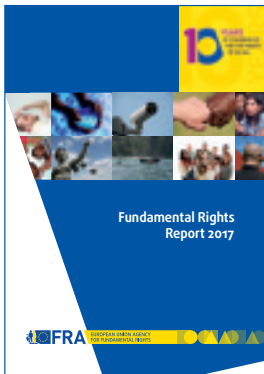
Mišljenje FRA-e 9.5.

Države članice EU-a koje još nisu postale potpisnice Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i/ili njezina Fakultativnog protokola trebale bi razmotriti ispunjavanje potrebnih mjera radi osiguravanja njihove ratifikacije što je prije moguće da bi se postigla potpuna ratifikacija tih instrumenata u cijeloj Europskoj uniji. EU bi također trebala razmotriti poduzimanje brzih koraka za prihvaćanje Fakultativnog protokola.

Četiri od 27 država članica EU-a koje su ratificirale Konvenciju nisu do kraja 2016. godine uspostavile ili odredile okvire za promicanje, zaštitu i praćenje provedbe Konvencije prema članku 33. stavku 2. Konvencije. Nadalje, dokazi FRA-e pokazuju da učinkovito funkcioniranje nekih postojećih okvira onemogućuju nedostatak sredstava, nedostatak čvrste pravne osnove i nemogućnost da se osigura sustavno sudjelovanje osoba s invaliditetom, kao i nedostatak neovisnosti u skladu s Pariškim načelima o funkcioniranju nacionalnih institucija za ljudska prava.

Mišljenje FRA-e 9.6.

EU i države članice trebale bi razmotriti dodjelu dostatnih i stabilnih financijskih i ljudskih resursa okvirima za praćenje uspostavljenima člankom 33. stavkom 2. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom. To bi im omogućilo učinkovito obavljanje njihove funkcije i učinkovito praćenje provedbe Konvencije. Kao što je utvrđeno u pravnom Mišljenju o zahtjevima iz članka 33. stavka 2. Konvencije u kontekstu EU-a iz 2016. agencije FRA, također bi trebale razmotriti jamčenje održivosti i neovisnosti okvira praćenja osiguravanjem čvrste pravne osnove za njihov rad i osiguravanjem da njihov sastav i rad uzima u obzir Pariška načela o funkcioniranju nacionalnih institucija za ljudska prava.

Cilj različitih napora na razini EU-a i država članica bio je jačanje zaštite temeljnih prava u 2016., a neke su mjere predstavljale prijetnju očuvanju takve zaštite. FRA-ino *Izvešće o temeljnim pravima za 2017.* nudi pregled važnih novih pojava u EU-u između siječnja i prosinca 2016. i mišljenja FRA-e o njima. Uz isticanje postignuća i preostalih područja koja izazivaju zabrinutost, ono daje uvid u glavna pitanja koja oblikuju rasprave o temeljnim pravima diljem EU-a.

U ovogodišnjem glavnom dijelu razmatra se desetogodišnje razdoblje razvoja temeljnih prava u EU-u. U ostalim poglavljima raspravlja se o Povelji EU-a o temeljnim pravima i njezinoj primjeni u državama članicama; jednakosti i nediskriminaciji; rasizmu, ksenofobiji i srodnoj netoleranciji; integraciji Roma; azilu i migraciji; informacijskom društvu, privatnosti i zaštiti podataka; pravima djeteta; pristupu pravosuđu te napretku u provedbi Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

Dodatne informacije

Cjelovito FRA-ino Izvešće o temeljnim pravima 2017. (*Fundamental Rights Report 2017*) potražite na: <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/fundamental-rights-report-2017>

Pogledajte i povezane FRA-ine publikacije:

- FRA (2017.), *Izvešće o temeljnim pravima 2017. – Mišljenja FRA-e*, Luxembourg, Ured za publikacije, <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/fundamental-rights-report-2017-fra-opinions> (dostupno na 24 službena jezika EU-a)
- FRA (2017.), *Between promise and delivery: 10 years of fundamental rights in the EU*, Luxembourg, Ured za publikacije, <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/10-years-fundamental-rights> (dostupno na engleskom i francuskom jeziku)

Prijašnja godišnja izvješća FRA-e o izazovima i postignućima na području temeljnih prava u Europskoj uniji za određenu godinu potražite na: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/annual-reports> (dostupno na engleskom, francuskom i njemačkom jeziku).

Ured za publikacije

© Agencija Europske unije za temeljna prava, 2017.

Fotografije: © iStockphoto; Europska komisija; OSCE (Milan Obradovic)

Print: ISBN 978-92-9491-654-9, doi:10.2811/316775
PDF: ISBN 978-92-9491-661-7, doi:10.2811/84576

FRA – AGENCIJA EUROPSKE UNIJE ZA TEMELJNA PRAVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Beč – Austrija
Tel. +43 158030-0 – Faks +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency